
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

УДК 338.434:338.121:631.17
doi: 10.15330/apred.2.15.8-14

Сас Л.С., Матковський П.Є.

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАПРЯМІВ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра обліку і аудиту,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76010, Україна,
тел: +380971798462,
e-mail: sas_lyudmyla@ukr.net

Анотація. Метою статті є визначення напрямів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема технологічного оновлення виробництва та модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств, передбачених нормативними документами.

У процесі дослідження використано методи аналізу, систематизації, групування, абстрагування з метою визначення нормативних документів щодо регулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, виокремлення та розгляду напрямів державної фінансової підтримки технологічного оновлення виробництва й модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств.

Інформаційну базу наукового дослідження склали наукові праці вітчизняних вчених-економістів та законодавчо-нормативні документи з питань регулювання інноваційної діяльності та фінансового забезпечення її здійснення.

Обґрунтовано роль та місце державної фінансової підтримки у забезпеченні здійснення технологічного оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств як складової їхнього інноваційного розвитку. Проведено аналіз нормативного забезпечення здійснення інноваційної діяльності. Виокремлено та розглянуто напрями фінансової підтримки технологічного оновлення і модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств, зокрема щодо: бюджетної підтримки; створення необхідних умов для фінансування; пільгового кредитування; страхування інноваційної діяльності; створення спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ; пільгового оподаткування; фінансово-економічного забезпечення трансферу технологій

Наукова новизна одержаних результатів полягає у визначенні та розкритті напрямів державної фінансової підтримки технологічного оновлення виробництва та модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств.

Одержані результати дослідження можуть бути використані при організації процесу технологічного оновлення виробництва та модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: технологічне оновлення виробництва; модернізація діяльності; сільськогосподарські підприємства; державна фінансова підтримка.

Sas L.S., Matkovskiy P.Ye.

REGULATORY OF FINANCIAL SUPPORT DIRECTIONS FOR TECHNOLOGICAL UPDATING OF PRODUCTION AND MODERNIZATION OF AGRICULTURAL ENTERPRISES' ACTIVITY

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Department of Accounting and Audit,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76010, Ukraine,
tel.: +380971798462,
e-mail: sas_lyudmyla@ukr.net

Abstract. The objective of the article is to determine the directions of state financial support for innovative activity, in particular technological updating of production and modernization of agricultural enterprises' activity, stipulated by regulatory documents.

During the research, the methods of analysis, systematization, grouping, abstraction were used in order to define regulatory documents on regulation of innovative activity of economic entities, isolation and consideration of directions of state financial support for technological updating of production and modernization of agricultural enterprises.

Database of scientific research was made up of scientific works of domestic scientists-economists and legislative and normative documents on regulation of innovative activity and financial support for its implementation.

The role and place of state financial support in ensuring technological updating of agricultural enterprises' production as a component of their innovative development are substantiated. The analysis of the regulatory support for the implementation of innovative activity is carried out. Directions of financial support for technological upgrading and modernization of agricultural enterprises were identified and considered, in particular as regards to budget support; creation of necessary conditions for financing; preferential lending; insurance of innovative activity; creation of specialized non-banking innovative financial institutions; preferential taxation; financial and economic support for technology transfer.

The scientific novelty of the obtained results is to identify and reveal the directions of state financial support for technological updating of production and modernization of agricultural enterprises' activities.

The results of the study can be used to organize the process of technological updating of production and modernization of agricultural enterprises.

Keywords: technological updating of production; modernization of activity; agricultural enterprises; state financial support.

Вступ. Технологічне оновлення виробництва сільськогосподарських підприємств, як складова їхнього інноваційного розвитку, що спрямована на удосконалення та модернізацію діяльності, потребує значних фінансових ресурсів. Такими ресурсами є власні, залучені, запозичені кошти підприємства, а також державна фінансова підтримка інноваційної діяльності, задекларована у нормативних документах.

Проблематика державної фінансової підтримки інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств та їхнього інноваційного розвитку буда об'єктом дослідження А. А. Гребеннікової [1], С. С. Кисіль [2, с. 295–298], О. Ю. Коваленко [3], С. С. Опружака [4], М. А. Полегенької [5, с. 49–56], С. Ю. Соколюк [6, с. 101–106] та ін.

Однак, критичний огляд публікацій авторів засвідчив, що недостатньо вивченим залишається питання напрямів державної фінансової підтримки технологічного оновлення виробництва та модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств.

Постановка завдання. Метою статті є визначення напрямів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема технологічного оновлення виробництва та модернізації діяльності сільськогосподарських підприємств, передбачених нормативними документами.

Результати. Серед форм державної підтримки в сфері інноваційної та технологічної діяльності вагоме місце належить саме фінансовій підтримці. Основні напрями державної фінансової підтримки інновацій та технологічних нововведень

визначені Податковим кодексом України [7], Законами України “Про інноваційну діяльність” [8], “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” [9], “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” [10], “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [11], Концепцією науково-технічного та інноваційного розвитку України [12].

Серед видів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, в тому числі й аграрного сектору, передбачених законодавством, виокремлено:

1. Бюджетну підтримку.
2. Створення необхідних умов для фінансування.
3. Пільгове кредитування.
4. Страхування інноваційної діяльності.
5. Створення спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ.
6. Пільгове оподаткування.
7. Фінансово-економічне забезпечення трансферу технологій.

1. Бюджетна підтримка. До джерел фінансування інноваційної діяльності, відповідно до ст. 18 Закону України “Про інноваційну діяльність” [8], належать: кошти Державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; кошти (інвестиції) будь-яких фізичних і юридичних осіб; інші джерела, не заборонені законодавством України.

Відповідно до “Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України” [12] серед заходів бюджетної підтримки інноваційного розвитку передбачено:

- систематичне підвищення частки витрат на науку в державному бюджеті;
- віднесення статей витрат державного бюджету, за рахунок яких забезпечується фінансування розвитку науки, до числа захищених;
- забезпечення прямих бюджетних витрат на науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи не менш як на три чверті від загального обсягу національних витрат з подальшим зменшенням їхньої частки до 50–55 %;
- запровадження для малих і середніх науково-виробничих організацій, штат яких не перевищує 500 працівників, за рахунок коштів Державного інноваційного фонду України безповоротних субсидій у розмірі до 25 % від загальної суми витрат на створення і впровадження нововведень;
- формування системи місцевих джерел фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт та інноваційної діяльності, у тому числі спеціальних фондів підтримки регіональних програм, забезпечення правового механізму їх утворення і використання.

2. Створення умов для фінансування. Концепцією науково-технічного та інноваційного розвитку України [12] з метою забезпечення державної фінансової підтримки інноваційного розвитку передбачено:

- створення умов для фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт із різних джерел;
- забезпечення умов для обов'язкового виділення коштів на придбання обладнання і матеріалів, капітальне будівництво та інші витрати з обов'язковим пільговим оподаткуванням;
- лібералізація порядку акумуляції приватного капіталу для реалізації значних інноваційних проєктів, шляхом запровадження гнучкої форми поєднання капіталів комерційних банків і підприємств через створення пайових інвестиційних фондів;

– запровадження спеціального порядку створення інноваційних асоціацій, які є інвестиційно-виробничими об'єднаннями юридичних і фізичних осіб, що беруть участь у здійсненні інноваційного проекту та випуску нової конкурентоспроможної продукції;

3. *Пільгове кредитування.* Напрями пільгового кредитування виконання інноваційних проектів передбачені статтею 17 Закону України “Про інноваційну діяльність” [8]. Це, зокрема:

– повне або часткове (до 50 %) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і/або інших суб'єктів інноваційної діяльності;

– повна або часткова компенсація (за рахунок коштів Державного бюджету України та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів;

– надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів.

Відповідно до “Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України” [12], серед заходів сприяння кредитуванню інноваційного розвитку передбачено:

– установа для комерційних банків, які здійснюють пільгове довгострокове кредитування інноваційних проектів, знижену ставку норми обов'язкового резервування коштів;

– стимулювання створення спеціалізованих інноваційних банків, а також фондів довгострокового кредитування комерційних банків, які функціонують шляхом установа відповідних пільг з оподаткування коштів, які інвестуються для досягнення технологічних змін.

Надання позик на придбання і впровадження нових технологій та фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій суб'єктам малого і середнього підприємництва передбачена також відповідно до ст. 16 Закону України “Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні” [9].

4. *Страховання інноваційної діяльності.* Майнове страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків визначено відповідно до статті 17 Закону України “Про інноваційну діяльність” [8] та Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України [12]:

– запровадження механізму державного страхування кредитів, виданих малим підприємствам, що розробляють і впроваджують інноваційну високотехнологічну продукцію і діяльність яких пов'язана зі значним інвестиційним ризиком;

– розроблення державної системи страхування ризиків інноваційної діяльності за рахунок спеціально створеної страхової компанії.

5. *Створення спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ.* З метою фінансової підтримки інноваційної діяльності, відповідно до статей 19–20 Закону України “Про інноваційну діяльність” [8], створюються спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи, які на конкурсних засадах надають фінансову підтримку. Кошти таких установ формуються за рахунок Державного бюджету України, залучених згідно з чинним законодавством вітчизняних та іноземних інвестицій юридичних та фізичних осіб, добровільних внесків юридичних та фізичних осіб, від власної чи спільної фінансово-господарської діяльності та інших джерел, не заборонених законодавством України.

Спеціалізовані державні небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи створюються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері інновацій і підпорядковується центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері інноваційної діяльності. Державна інноваційна фінансово-кредитна установа подає у засобах масової інформації щорічний звіт про фінансування інноваційних проектів та результати їх виконання, а також періодично інформує громадськість про результати своєї діяльності.

З метою фінансової підтримки місцевих інноваційних програм органи місцевого самоврядування можуть створювати комунальні спеціалізовані небанківські інноваційні фінансово-кредитні установи, які підпорядковуються виконавчим органам місцевого самоврядування,

6. Пільгове оподаткування. Відповідно до ст. 197 Податкового кодексу України [7], окремі операції, пов'язані з технологічними інноваціями віднесені до складу операцій, звільнених від оподаткування, зокрема:

- проведення гігієнічної експертизи проектних матеріалів та попередніх проектних пропозицій, у тому числі щодо розміщення об'єкта, а також нормативної документації на нові технології виробництва продукції та нові види продукції за заявкою замовника, гігієнічна оцінка зразків нових видів продукції;

- визначення за заявками замовника шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища, технологічного та трудового процесів, проведення досліджень для розробки засобів і заходів щодо усунення або зменшення їх небезпечної дії.

Відповідно до “Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку України” [12], серед заходів пільгового оподаткування заходів інноваційного розвитку передбачено:

- застосування пільг для всього циклу інноваційного процесу – від фундаментальних досліджень до впровадження у виробництво – за умов використання інновацій для збільшення обсягу й підвищення якості виготовленої продукції;

- диференціація розмірів податкових пільг залежно від активності в інноваційному процесі конкретних підприємств, організацій і окремих осіб за умов щорічного збільшення ними витрат на науково-дослідні, дослідно-конструкторські роботи не менш як на 25 %;

- звільнення від оподаткування тієї частини прибутку, що спрямовується підприємствами, організаціями, приватними особами до Державного інноваційного фонду України, Державного фонду фундаментальних досліджень, галузевих інноваційних фондів, галузевих фондів технологічного розвитку й реконструкції виробництва тощо або місцевих фондів розвитку науки і технологій, а також на виконання науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт за міжнародними, загально-державними програмами та проектами;

- звільнення від податків, включаючи валютні кошти, наукових установ, діяльність яких здійснюється за рахунок державного бюджету;

- введення податкових пільг на прибуток і додану вартість для наукових організацій, які входять до національної системи науково-технічної інформації;

- заохочення комерційних банків до купівлі акцій підприємств, що виробляють високотехнологічну продукцію, шляхом звільнення від оподаткування тієї частини прибутків банків, яка інвестується в акції зазначених підприємств;

7. Фінансово-економічне забезпечення трансферу технологій. Відповідно до Законів України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” (ст. 6) [10] та “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” [11]

передбачено, що державою запроваджуються заходи фінансово-економічного забезпечення щодо підтримки трансферу технологій як пріоритетного напрямку інноваційної діяльності, зокрема надання державних гарантій щодо погашення кредитів комерційних банків, наданих для придбання технологій та їх складових, необхідність застосування яких визначена потребами держави і суспільства.

Висновки. Вищезазначене свідчить, що на законодавчому рівні закріплене та врегульоване комплексне забезпечення заходів державної фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарювання, зокрема щодо: бюджетної підтримки; створення необхідних умов для фінансування; пільгового кредитування; страхування інноваційної діяльності; створення спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ; пільгового оподаткування; фінансово-економічного забезпечення трансферу технологій.

1. Гребеннікова А. А. Розвиток сільського господарства на інноваційній основі. *Ефективна економіка*. 2016. № 12. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5338> (дата звернення: 22.09.2019).
2. Кисіль С.С. Державне регулювання фінансового забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Young Scientist*. 2018. № 5 (57). С. 295–298.
3. Коваленко О. Ю. Державне регулювання сільськогосподарського виробництва. *Ефективна економіка*. 2013. № 2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1808> (дата звернення: 22.09.2019).
4. Опружак С. С. Інноваційна діяльність в сільському господарстві. *Наукове мислення*. 2019. <http://naukam.triada.in.ua/index.php/> (дата звернення: 22.09.2019).
5. Полегенька М. А. Особливості інноваційної діяльності в агропромислових підприємствах України. *Агросвіт*. 2017. № 6. С. 49–54.
6. Соколюк С. Ю. Концептуальні засади формування механізму державного регулювання та підтримки інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. *Держава та регіони*. 2019. № 1 (106). С. 101–106.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 28.09.2019).
8. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 28.09.2019).
9. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22.03.2012 № 4618-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17> (дата звернення: 28.09.2019).
10. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 28.09.2019).
11. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 № 143-V. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/143-16> (дата звернення: 28.09.2019).
12. Концепція науково-технічного та інноваційного розвитку України: Постанова Верховної Ради України від 13.07.1999 № 916-XIV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/916-14> (дата звернення: 28.09.2019).

References

1. Hrebennikova, A. A. "Development of agriculture on an innovative basis." *Efektivna ekonomika*, no.12, 2016, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5338. Accessed 22 Sept. 2019.
2. Kysil, S.S. "State regulation of financial support for innovative development of agricultural enterprises." *Young Scientist*, no.5 (57), 2018, pp. 295–298.
3. Kovalenko, O. Yu. "State regulation of agricultural production." *Efektivna ekonomika*, no.2, 2013, www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1808. Accessed 22 Sept. 2019.
4. Opruzhak, S. S. "Innovative activity in agriculture." *Naukove myslennia*, naukam.triada.in.ua/index.php/ Accessed 22 Sept. 2019.
5. Polehenka, M. A. "Features of innovative activity in the agro-industrial enterprises of Ukraine." *Ahrosvit*, no.6, 2017, pp. 49–54.

6. Sokoliuk, S. Yu. "Conceptual bases of formation of the mechanism of state regulation and support of innovative development of the enterprises of agrarian sector." *Derzhava ta rehiony*, no.1(106), 2019, pp. 101–106.
7. "Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 № 2755-VI." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17. Accessed 27 Sept. 2019.
8. "About innovative activity. The Law of Ukraine." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15. Accessed 28 Sept. 2019.
9. "About development and state support of small and medium business in Ukraine. The Law of Ukraine". Verkhovna Rada of Ukraine, zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4618-17. Accessed 28 Sept. 2019.
10. "Priority directions of innovative activity in Ukraine. The Law of Ukraine." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3715-17. Accessed 28 Sept. 2019.
11. "On state regulation of activities in the field of technology transfer. The Law of Ukraine." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/main/143-16. Accessed 28 Sept. 2019.
12. "The concept of scientific, technical and innovative development of Ukraine. The Resolution of Ukraine." Verkhovna Rada of Ukraine, zakon.rada.gov.ua/laws/main/916-14. Accessed 28 Sept. 2019.

УДК 65.021.338.931

doi: 10.15330/apred.2.15.14-23

Вербовська Л.С.¹, Гамуляк Н.М.², Гладун О.В.³, Муц Ю. С.⁴

ВПРОВАДЖЕННЯ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ ПРОЦЕСНОГО ПІДХОДУ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА

¹Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Міністерство освіти і науки України, кафедра менеджменту і адміністрування, вул. Шопена, 1, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна, тел.: (0342) 50-76-23, e-mail: verlesya@gmail.com

²Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Міністерство освіти і науки України, кафедра комп'ютерних систем і мереж, вул. Карпатська, 15, м. Івано-Франківськ, 76014, Україна, тел.: (0342) 50-76-23, e-mail: ifuadev@gmail.com

³Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Міністерство освіти і науки України, кафедра менеджменту і адміністрування, вул. Шопена, 1, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна, тел.: (0342) 50-76-23, e-mail: dobrobudvv@meta.ua

⁴Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Міністерство освіти і науки України,